

Polarizacija zapošljavanja i kvaliteta poslova u krizi: Europski monitor poslova 2013.

Izvršni sažetak

Uvod

Europska tržišta rada pridonijela su gotovo 30 milijuna novih radnih mjesta u zlatno doba zapošljavanja prije početka velike recesije 2008. Tržišta su od tada izgubila pet milijuna radnih mjesta, a nezaposlenost – opet vrtoglavo rastući – na najvišoj je razini od kraja 1990-ih. Ovo drugo godišnje izvješće Europskog monitora poslova detaljno sagledava posljednje promjene u zapošljavanju kako na razini država članica tako i na europskoj razini. Analiza obuhvaća tri različita razdoblja:

- predrecesijsku ekspanziju zapošljavanja (1995. – 2007.);
- veliku recesiju (2008. – 2010.);
- zastali oporavak (2011. – 2012.).

Pristup zasnovan na poslovima primjenjuje se kako bi se kvantitativno (koliko je poslova stvoreno ili uništeno) i kvalitativno (koje vrste poslova) opisale promjene u zapošljavanju.

Politički kontekst

Strategija Europske unije Europa 2020. za pametan, održiv i obuhvatan rast uključuje predanost promicanju visoke razine zapošljavanja i produktivnosti. To podrazumijeva obnovljeni fokus na ciljeve prijašnje Lisabonske agende – „više i boljih radnih mjesta”. Više radnih mjesta potrebno je kako bi se odgovorilo na problem smanjenja redova nezaposlenih koji u nekim državama članicama dostižu razine koje predstavljaju istinsku prijetnju socijalnom miru i održivom gospodarskom rastu. No, Europi trebaju i bolja, produktivnija radna mjesta ako želi još jednom uspjeti povećati životne standarde za građane u rastućoj,

integriranoj globalnoj ekonomiji.

Priopćenje Europske komisije za 2012., „Prema oporavku bogatom poslovima”, uočava neke sektore u kojima je rast zapošljavanja najviše izgledan – zdravstvene usluge, informacijske i komunikacijske tehnologije, osobne i kućanske usluge – kao i obećavajuću, ali teško opisivu, kategoriju „zelenih poslova”. Pristup zasnovan na radnim mjestima preuzet u ovom izvješću, pruža najnovije podatke o razinama zaposlenosti i kvaliteti poslova u rastućim sektorima i zanimanjima kao i u onima u opadanju.

Ovaj pristup uključuje karakterizaciju nekog posla kao određenog zanimanja u određenom sektoru koristeći standardizirane međunarodne klasifikacije (ISCO za zanimanja te NACE za sektore), a zatim opisivanje promjena u zapošljavanju u svakoj državi članici kao i u EU-u u cjelini. Rangiranje poslova prema razini plaća, razina dosegnutog obrazovanja ili širi višedimenzijski indeks kvalitete poslova pridodaje analizi kvalitativnu dimenziju.

Pristup zasnovan na radnim mjestima prvi je put 1990-ih u Sjedinjenim Državama koristio nobelovac Joseph Stiglitz, a zatim su ga usavršili Erik Olin Wright i Rachel Dwyer. Specifično pitanje koje si je ovo prvotno američko istraživanje postavljalo – postiže li se rast zapošljavanja nauštrb kvalitete radnih mjesta? – s vremenom je postalo iznijansirano. Pristup zasnovan na radnim mjestima posebice se koristio za procjenu mjere u kojoj strukture zapošljavanja u razvijenim ekonomijama postaju polarizirane, vode do „sažimanja” ili „nestajanja” srednje plaćenih poslova,

ili unaprijeđene (rast visoko stručnih, visoko plaćenih poslova) u skladu s predviđanjima o „tehničkim promjenama pristranim stručnosti”.

Osnovni pokazatelji

- Uništenje zaposlenosti diljem Europe tijekom recesije dovelo je do polarizacije u smislu strukture plaća. Velik dio uništenih poslova nalazio se u srednje plaćenim proizvodnim i građevinskim zanimanjima. Iako je i u prethodnom razdoblju (1995. – 2007.) došlo do određene polarizacije, ona je bila mnogo manje izražena. Bila je i kompenzirana znatno većim strukturnim unapređenjem.
- Kriza je ne samo naglasila polarizaciju u većini zemalja već je i znatno smanjila količinu raznolikosti diljem Europe u pogledu vrsta strukturnih promjena. Dok su tijekom ekspanzije postojali različiti uzorci vezani za europske institucionalne obitelji (polarizacija u kontinentalnoj Europi, unapređenje u sjevernim zemljama te ekspanzija srednje plaćenih poslova na jugu), u doba krize većina je zemalja iskusila neku vrstu polarizacije.
- Tijekom 2011. – 2012. promjene u zapošljavanju bile su manje polarizirajuće s većim rastom visoko plaćenih poslova, manje izraženim padom u srednje plaćenim poslovima i relativno većem padu nisko plaćenih poslova. Posebice su uzorci zapošljavanja u zemljama s izdržljivijim tržištima rada pokazali izraženije unapređenje, dok su se u zemljama s neprestanim padom zapošljavanja nastavili polarizirati.
- Proces polarizacije radnih mjesta bio je većinom ograničen na strukturu plaća, čak i tijekom recesije. Pri klasifikaciji poslova u skladu s prosječnom razinom obrazovanja ili nenovčanim atributima kvalitete posla, proces strukturnih promjena od 1995. bio je unaprijeđen u skoro svim državama EU-a. To je stoga što poslovi odgovorni za pad srednje plaćenih kvintila zauzimaju niže pozicije kada ih se karakterizira prema prosječnoj razini obrazovanja ili nenovčanoj kvaliteti posla od onda kada ih se karakterizira prema plaćama (dominantno muški poslovi u proizvodnji i građevinarstvu).
- Visoko plaćeni poslovi bili su mnogo otporniji tijekom krize i nastavili su rasti (iako neznatno) i tijekom vršnih razdoblja velike recesije. Tijekom prve dvije godine recesije ekspanzija visoko plaćenih poslova bila je većinom podržana uslugama zasnovanim na znanju u javnom sektoru (prije svega zdravstvo i obrazovanje). Između 2011. i 2012. žarište se pomaknulo k uslugama zasnovanim na znanju u privatnom sektoru, što je u tom razdoblju dovelo do stvaranja 400.000 novih radnih mjesta u gornjoj kvintili raspodjele plaća diljem EU-a.
- Recesija je intenzivirala proces nadoknade žena na tržištu rada i u smislu brojki zaposlenosti i u smislu pristupa višim slojevima strukture zaposlenosti. Žene su povećale svoj udio u zaposlenosti posebice u „srednje plaćenim” i „dobrim” poslovima (onima u višim kvintilama). Dijelom je to zato što su žene previše zastupljene u nekim rastućim sektorima poput zdravstva, a premalo zastupljene u sektorima u padu kao što je građevinarstvo. Međutim to isto odražava veće razine obrazovanja žena u vrijeme kada su kvalifikacije važniji uvjet za pristup boljim i kvalitetnijim poslovima.

Dodatne informacije

Izvešće *Polarizacija zapošljavanja i kvaliteta poslova u krizi: Europski monitor poslova 2013.* dostupno je na web-stranici <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1304.htm>

Za dodatne informacije kontaktirajte Johna Hurleya, voditelja istraživanja,